

reprezentat din sec. II—III, deasupra căruia urmează al treilea, corespunzând culturii Cerneahov.

În sectorul sudic (A) s-a cercetat un bordei de formă rectangulară, de 3,90 m × 2,80 m, săpat de la baza solului cenușos, corespunzător depunerilor din secolele II—III e.n., pătrunzând în solul brun-roșcat. În colțul nordic al acestui bordei, în depunerea cenușoasă, s-au descoperit resturile unei vetre de

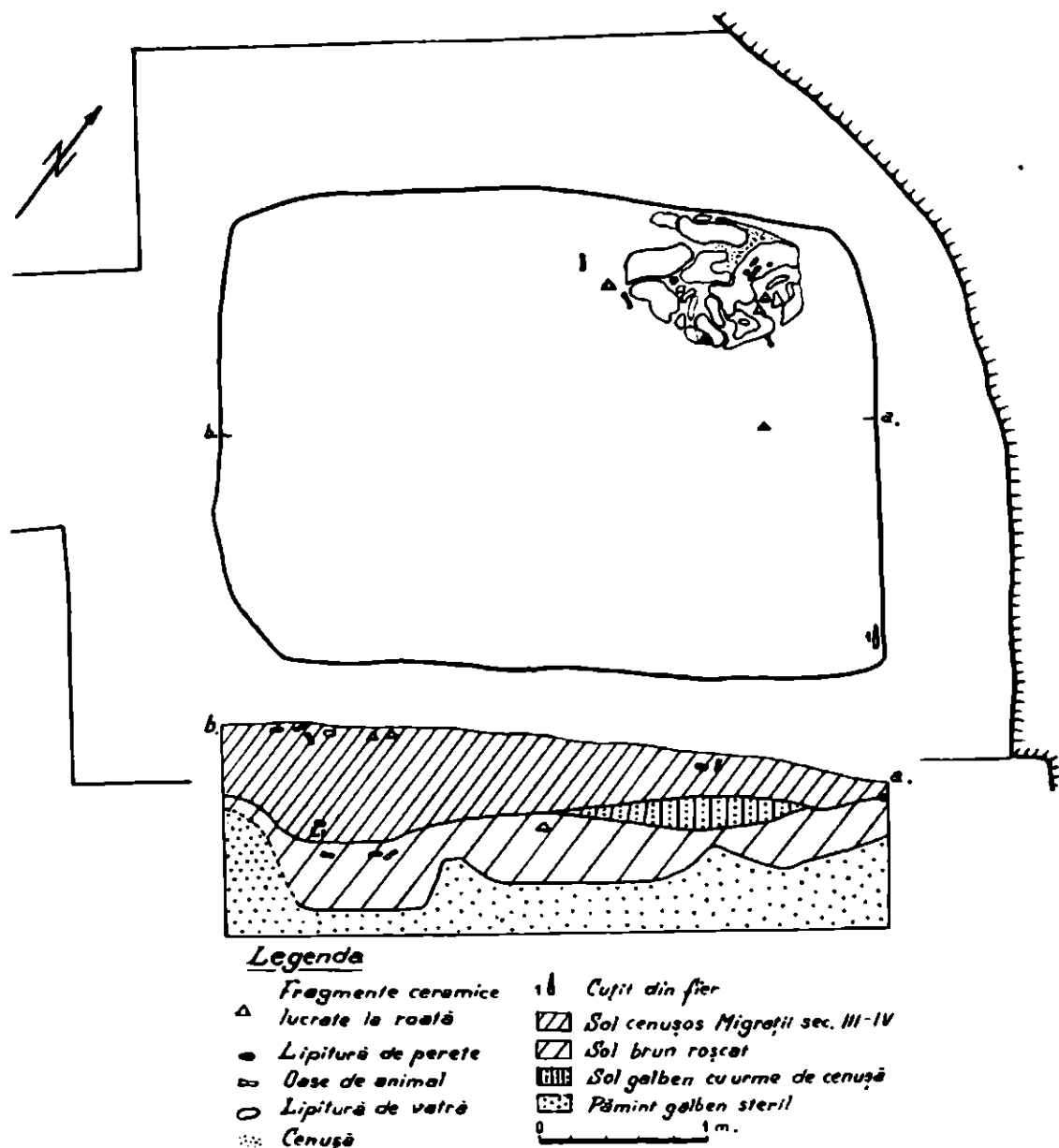

Fig. 2. — Planul bordeiului 1.

formă aproape ovală, cu diametrele de 0,95 m și 0,7 m, în care s-au găsit bucăți de lipitură nisipoasă, cenușă, fragmente ceramice lucrate la roată și cu mîna din pastă fină sau grosolană și cîteva resturi de oase de animale. De asemenea la nivelul acestei vetre, s-au găsit fragmente ceramice fine, un cuțit de fier, precum și un obiect de fier de formă neprecizată, iar în afara bordeiului un fragment de fusiolă de lut, decorată cu o linie incizată în formă de val.

Sub umplutura de cenușă, pînă la fundul bordeiului, urmează o depunere de culoare brun-roșcată, în care s-a păstrat un prag, cruțat prin săpătură (fig. 2).

În această umplutură s-au găsit cîteva fragmente ceramice lucrate cu mîna și la roată, din pastă fină, de culoare cenușie.

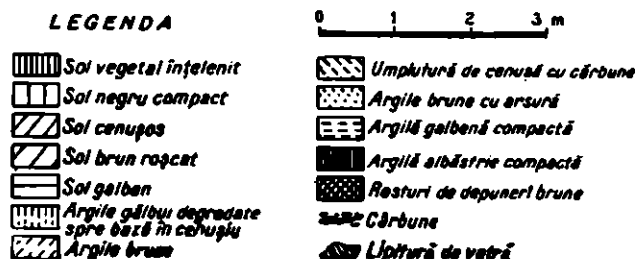
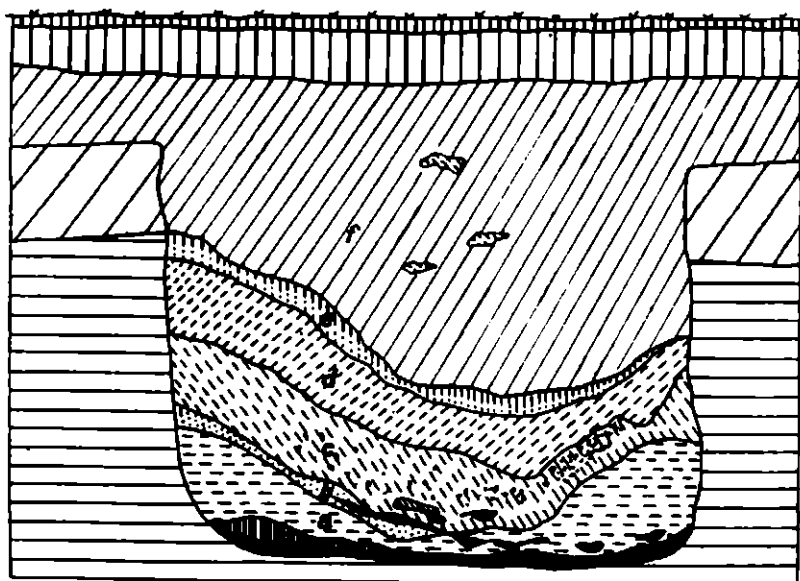

Fig. 3. — Secțiune transversală prin groapa unui bordei.

În apropierea și la nivelul bordeiului s-au descoperit două gropi, una spre est, conținând fragmente ceramice din secolele II—III e.n. iar a doua spre vest, fără resturi arheologice.

Lutăria, în dreptul șanțului I, a distrus în mare parte o groapă de bordei, care, după relatările lucrătorilor de la cărămidărie avea o lungime de circa 4 m. Cercetîndu-se platforma rămasă în săpăturile vechi ale cărămidăriei, s-a putut urmări fundul gropii bordeiului pe o lungime de 2,15 m. Cu acest prilej, pe baza observațiilor stratigrafice, s-a constatat că umplutura bordeiului era constituită din mai multe depuneri de argilă, dintre care unele cu resturi de locuire, masate indeosebi în dreptul a două vetre fragmentare, aflate la nivele deosebite ceea ce indică folosirea bordeiului în două etape succesive din sec. II—III (fig. 3).

În apropiere s-au găsit urme și dintr-un alt complex de locuire din aceeași vreme, compus din resturi dintr-o vatră ovală lipită peste un podium de pietre plate, lipituri de pereți, pietre, fragmente ceramice, oase de animale și cărbune.

Încă din timpul cercetărilor de suprafață, în malul rîpei cărămidăriei, s-a identificat un cuptor de ars oale, săpat în pămînt, de la baza solului negru compact cu resturi de locuire aparținînd culturii Cerneahov. Fiind distrus mai puțin de

jumătate, el a putut prilejui unele observații precise în ceea ce privește tehnica construcției.

Astfel, în urma degajării lui, s-a constatat că cuptorul acesta (fig. 4), de formă rotundă, înalt de 1,53 m și cu diametrul de 1,73 m, avea două camere

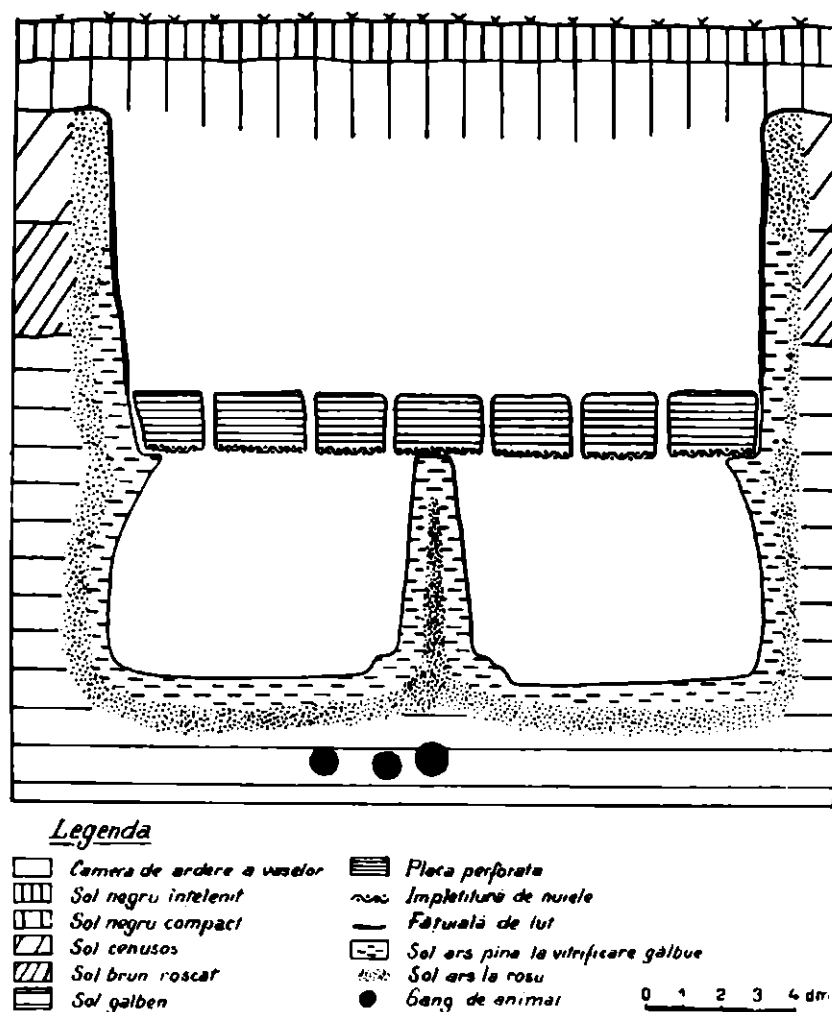

Fig. 4. — Secțiune prin cuptorul de ars oale.

dintre care una superioară (camera de ardere) înaltă de 0,74 m, cu pereții drepecți, fețuiți și terminați la partea dinspre gură cu o margine rotunjită, și una inferioară (camera de foc) cu pereții laterali ușor arcuiți, cu fundul drept și uns cu pomesteală.

La baza camerei superioare, în pereții săpați, s-a cruțat un prag (prichici) lat de 0,1—0,12 m cu scopul de a constitui un suport circular pentru susținerea grătarului. Pe acest prag s-a depus o leasă circulară, împletită din nuieli subțiri, care se sprijinea la mijloc pe un perete despărțitor, cruțat la săpatul camerei inferioare. Deasupra acestei împletituri s-au aplicat, întâi, un strat de lut moale, care a pătruns printre nuieli și apoi o pătură de lut mai consistent, ambele pături conținând resturi de paie, pleavă și chiar crenguțe subțiri. Aceste două pături de lipitură, cu o grosime de 0,17 m erau străbătute de orificii cu diametrul de 3—4 cm, constituind grătarul cuptorului, prin care aerul cald din camera de foc

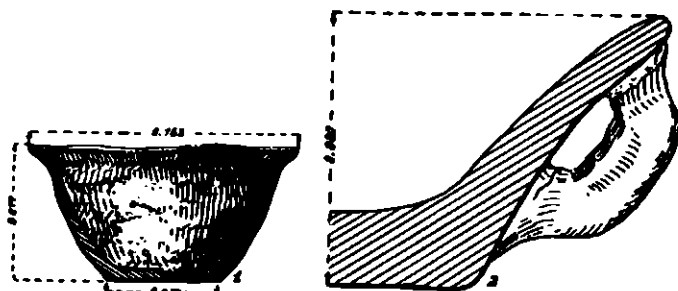

Fig. 5. — Fragmente ceramice din primul nivel de locuire.

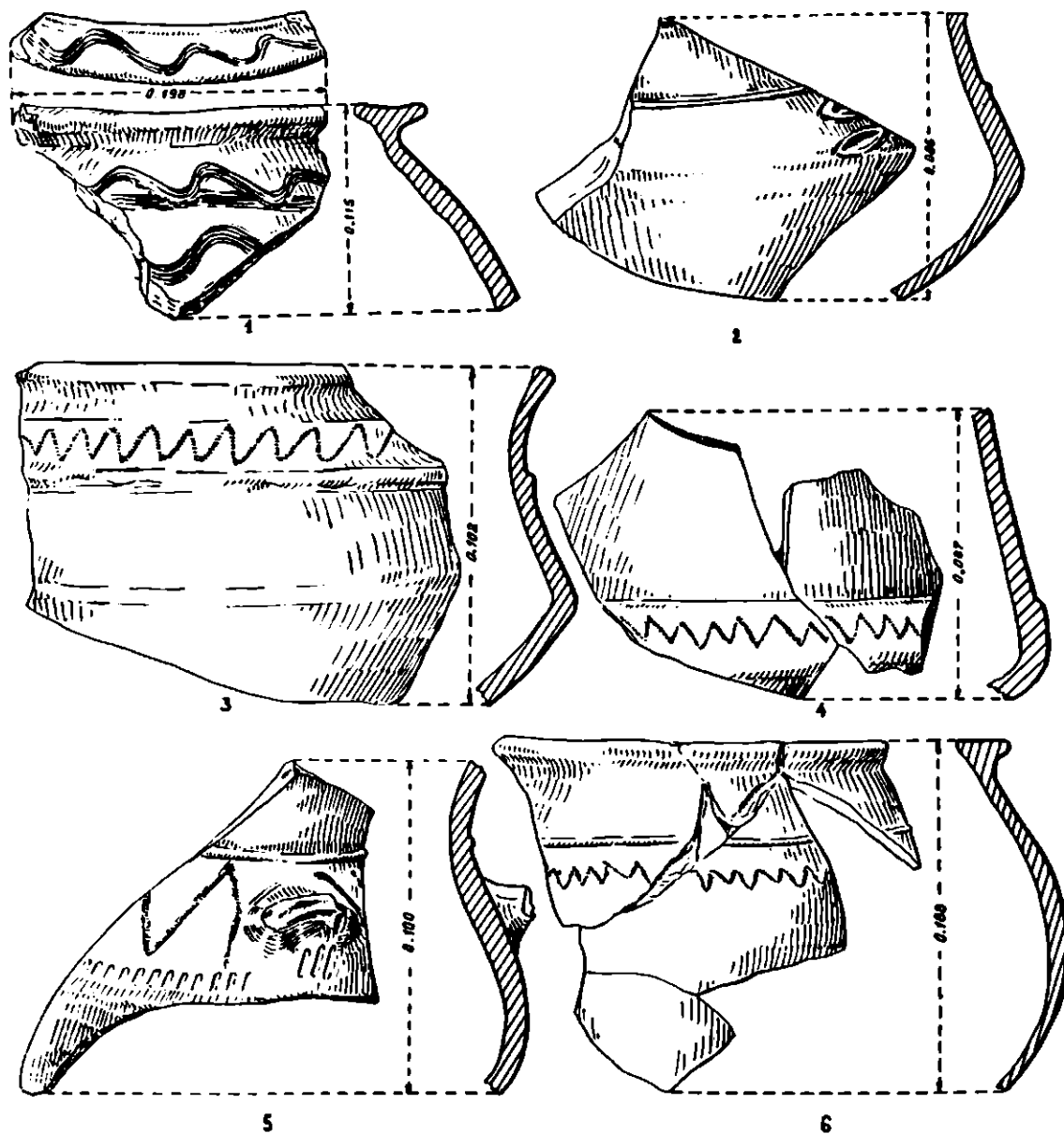

Fig. 6. — Fragmente ceramice din al doilea nivel de locuire.

comunica cu camera de ardere. Peretele care despărțea camera de foc în două încăperi, fără a comunica între ele, avea înălțimea de 0,59 m, fiind mai gros spre bază (0,22 m), unde era prevăzut cu două mici trepte și mai îngust spre partea superioară (0,12 m), unde se termina plat, în vederea susținerii grătarului.

Sub nivelul vetrei, în solul galben, în dreptul peretelui despărțitor și al unei camere de ardere, s-au observat trei găuri rotunde, cu diametrul de 0,9 m, probabil ganguri de animale, care corespundeau cu fundul camerei de ardere.

Pământul în care s-a săpat cuptorul, din cauza temperaturii ridicate, s-a vitrificat până la jumătatea înălțimii camerei de ardere și sub vatră, pe o grosime de 4—5 cm. Sub această crustă vitrificată pământul era înroșit pe o grosime de 7—10 cm.

Tipul de cuptor de la Botoșani se încadrează în seria cuptoarelor de la începutul epocii migrațiilor din țara noastră și prezintă oarecare analogii cu cuptoarele de la Glăvănești Vechi (r. Iași)¹, Trușești-Pe Cuha (r. Trușești)² și București-Crîngași³. Caracteristic pentru cuptorul de la Botoșani este construcția deosebită a grătarului, precum și lipsa oricărei comunicații între cele două camere de foc.

În inventarul stațiunii de la Botoșani predomină cera-

mica. Din primul nivel de locuire provin câteva fragmente de vase lucrate cu mâna, din pastă grosieră, compactă, cu marginea subțiată și răsfrintă în afară, altele au marginea îngroșată și decorată cu alveole. Din același nivel face parte și o căușie dacică (fig. 5/2), ca și o strachină mică (fig. 5/1), lucrată cu mâna, dintr-o pastă mai puțin grosieră, de culoare neagră, prezentând pe ambele fețe luciu negru obținut prin frecare. Alte fragmente sînt lucrate la roată, din pastă fină, uneori cu lustru la suprafață.

Fragmentele din cel de al doilea nivel de locuire aparțin sec. II—III e.n. După pastă și tehnică de lucru, acestea se pot grupa în următoarele categorii:

¹ I. Nestor, *Săpăturile de pe șantierul Valea Jijiei*, în anul 1950, în SCIV, I, 1951, p. 67—68.

² Sondajul de pe Cuha, Șantierul arheologic Trușești, în SCIV, V, 1—2, 1955, p. 174—175.

³ VI. Zirra și Margareta Tudor, Șantierul arheologic București, în *Studii și referate privind Istoria României*, partea I, p. 315.

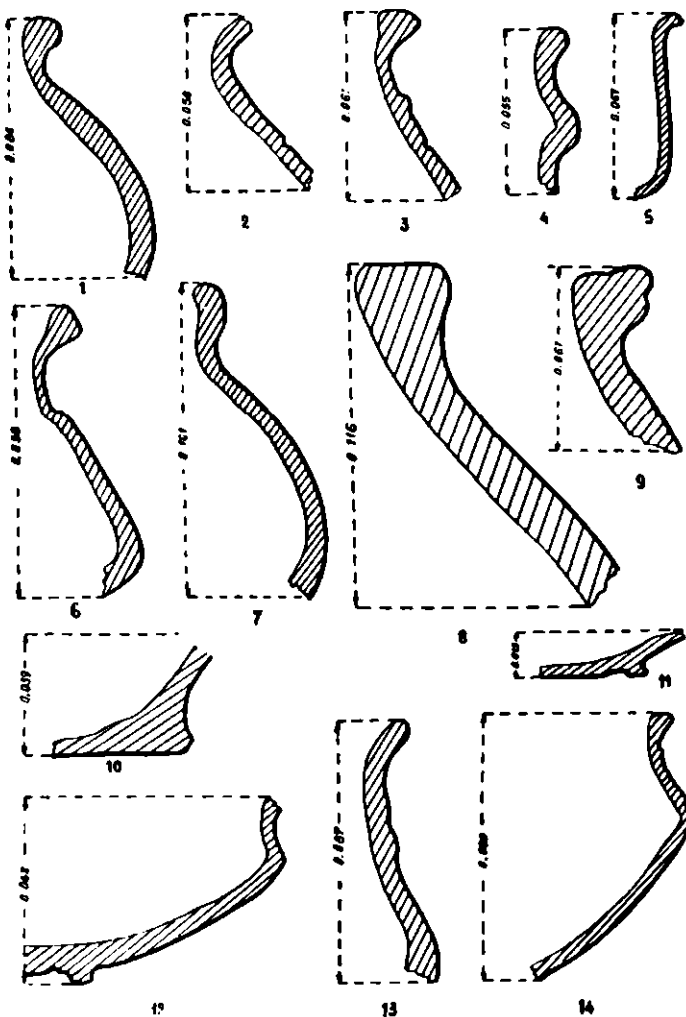

Fig. 7. — Fragmente ceramice sec. II—III e.n.

1. Ceramică grosieră, care se poate subîmpărți într-o varietate consistentă și o alta friabilă, ambele găsindu-se mai totdeauna în asociere. Acestea provin din oale și borcane cu marginile neîngroșate, uneori răsfrînte în afară.

2. Ceramica fină, de culoare cenușie-negricioasă, lucrată la roată. Fragmentele acestei categorii provin din castroane cu umărul carenat sau rotunjit (fig. 6/2, 3), mai înalt (fig. 7/14) sau mai coborît (fig. 7/6) și uneori sînt lustruite la exterior. Acestea au marginile îngroșate (fig. 8/3, 6) sau neîngroșate (fig. 7/5, 13), drepte sau răsfrînte în afară (fig. 7/5), prezentînd uneori o ușoară șanțuire pe fața internă a buzei. Fundurile sînt prevăzute cu un suport inelar (fig. 7/12) sau sînt plate și au o șanțuire pe margine (fig. 7/10, 11). Alte fragmente provin din ulcioare (fig. 7/4), căni (fig. 6/5) și vase de dimensiuni mari.

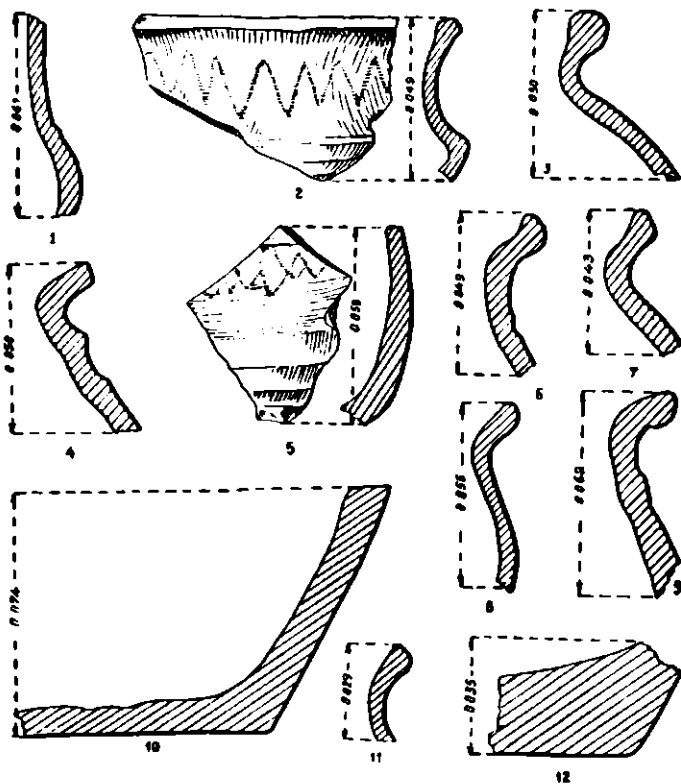

Fig. 8. — Fragmente ceramice din sec. IV c.n.

Decorul constă din nervuri în relief sau din linii vălurite și în zig-zag, lustruite pe fondul mat al unor benzi circulare. Mai rar este întîlnit decorul alcătuit din linii întretăiate, sau din motive geometrice umplute cu șiruri de puncte mai mult sau mai puțin regulate. Corpul unora din vase este decorat cu benzi late lustruite, care alternează cu altele mate.

Din categoria ceramicii fine fac parte și fragmente de vase lucrate dintr-o pastă cretoasă, de culoare negricioasă sau brună. Acestea provin din castroane de diferite mărimi, decorate cu zig-zaguri de linii lustruite (fig. 6/4, 6). Altele provin din oale fără gît, cu corpul sferic și marginea îngroșată inelar sau lățită orizontal, avînd drept decor linia lustruită în formă de val (fig. 6/6).

3. Ceramica cenușie, mai rar brună, lucrată la roată, conține mult nisip și prundiș cu bobul mărunt. Ea este reprezentată prin borcane, uneori lipsite de gît (fig. 7/1).

Vasele mari, de tip dolia, au uneori marginea dreaptă, îngroșată și aplatisată (fig. 7), alteori trasă numai în afară (fig. 7/9) sau trasă mult și în afară și înăuntru. În ultimul caz, marginea este decorată la exterior cu o bandă de linii vălurite, iar umerii sînt ornamentați cu benzi de linii orizontale, întretăiate parțial de altele vălurite.

Tot din categoria acestei ceramice fac parte unele fragmente de vase lucrate dintr-o pastă nisipoasă, de culoare brună în ruptură și cenușie-gălbuie la exterior.

Fragmentele de amfore de import sînt lucrate dintr-o pastă nisipoasă, cu nuanțe de culoare, care variază între galben și brun-roșcat.

Toate fragmentele ceramice descoperite în cel de-al treilea nivel de locuire provin din vase lucrate la roată, mai puțin îngrijit, din pastă zgrunțuroasă, semifină, sau fină, de culoare cenușie-negricioasă.

Pasta semifină, cenușie sau brună, are în compoziție prundiș de râu. Din această categorie fac parte câteva fragmente de margini neîngroșate, de borcane (fig. 8/6, 7, 8), uneori puternic răsfrînte și tăiate teșit în afară, unele prezentînd

o șanțuire la interior. Din pastă zgrunțuroasă, de culoare neagră, cuprinzînd mult prundiș mărunt, sînt lucrate cîteva fragmente de borcane cu umerii ridicați și bombați, fără gît, cu marginile îngroșate inelar (fig. 8/3) și prevăzute cu funduri plate. Din aceeași pastă sînt și cîteva margini de vase cu umerii șterși.

Din pastă zgrunțuroasă, de culoare cenușie, cuprinzînd mai mult nisip și prea puține pietricele se disting trei fragmente de vase, din care două sînt margini de borcane, răsfrînte în afară și avînd buza prevăzută cu o șanțuire interioară. Un fragment de fund este plat și foarte gros în raport cu pereții vasului din care provine (fig. 8/12).

În categoria ceramicii fine, lucrată la roată, dintr-o pastă cenușie deschisă, fără lustru, sînt două fragmente de fund plat și subțiat, provenind dintr-un vas de talie mare (fig. 8/10). Din aceeași pastă, dar de culoare cenușie-negricioasă, s-a găsit o margine de castron cu umerii rotunjiți.

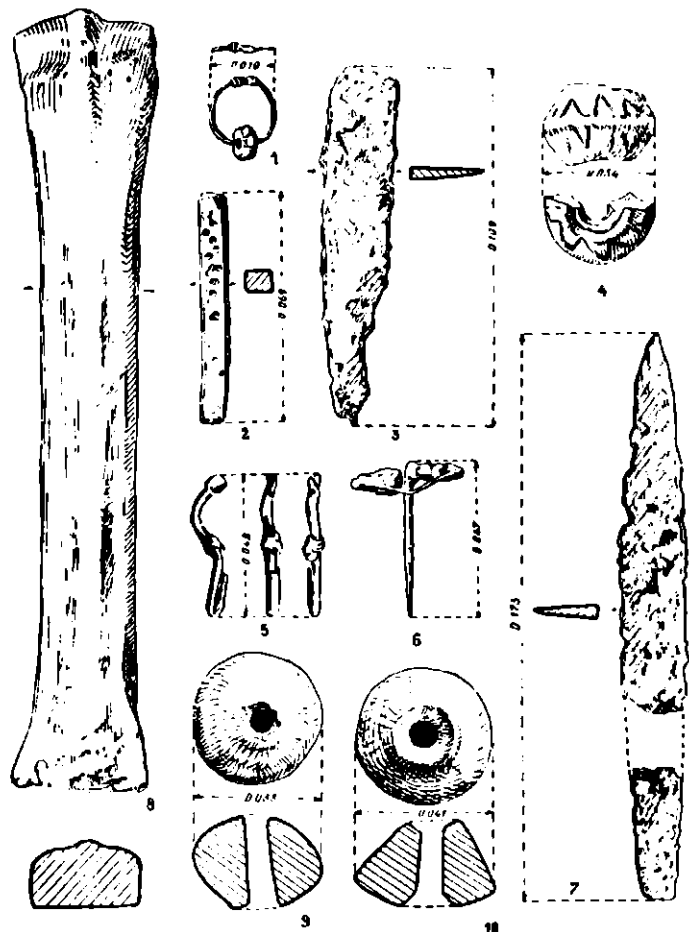

Fig. 9. — Obiecte de podoabă și uz casnic din Latène-ul târziu și din sec. II—III și IV.

În afară de ceramică, în cuprinsul nivelului de locuire din sec. II—III s-au descoperit și cîteva fragmente de podoabă și unelte. Între acestea menționăm partea superioară a unei fibule de bronz, cu piciorul înfășurat, de tipul mai simplu (fig. 9/5) ca și acul unei fibule de fier, de același tip (fig. 9/6) găsit în pămîntul din umplutura bordeiului distrus anterior. În resturile locuinței 1 s-a descoperit un pandantiv format dintr-o verigă de bronz, cu capetele înfășurate, prevăzută cu o mărgică de sticlă brună, cu buline albe (fig. 9/1), care își găsește analogii în necropola de incinerare din sec. III e.n. de la Poienești, cu deosebirea că acolo în locul mărgiceii, pe verigă se află o sîrmă de bronz răsucită spiralic ¹.

¹ Radu Vulpe, *Săpăturile de la Poienești din 1949*, în *Materiale*, I, p. 378, fig. 251/3.

Obiectele de uz casnic sînt reprezentate printr-un cuțit de fier (fig. 9/7), găsit în locuința 1 și printr-un cuțit cu vîrf rupt (fig. 9/3), descoperit în șanțul I, la adîncimea de 0,43 m, în apropierea resturilor de vatră, precum și prin cîteva fusaiole de lut ars (fig. 9/4, 9, 10), dintre care una (fig. 9/9) aparține primului nivel de locuire. O patină este prelucrată dintr-un metacarp de cal (fig. 9/8).

În afară de aceste obiecte, în depunerea superioară s-a găsit și un obiect de os, de formă prismatică, decorat cu cerculețe centrale, imprimate (fig. 9/2).

În concluzie, sondejul a dîs la unele rezultate interesante. În afară de cele cîteva așchii de silex care par să aparțină unei faze aurignaciene, pe Dealul Căramidăriei sînt prezente trei faze de locuire omenească. Prima poate fi paralelizată cu Latène-ul tîrziu, a doua aparține sec. II—III e.n. iar a treia sec. IV e.n.

Așezarea de la Botoșani, ca și celelalte, cunoscute pînă în prezent în jumătatea nordică a Moldovei, este o siliște deschisă, situată atît în pantă, cît și pe platoul terasei, avînd necropola în apropiere, la circa 3—400 m spre vest. Locuințele din cuprinsul acestei așezări sînt bordeie săpate în pămînt la o adîncime de peste 2 m, dintre care unele par să fi fost folosite în două etape. Numeroasele resturi de oase de animale domestice atestă că în această așezare, una din ocupațiile de bază a locuitorilor era creșterea vitelor. Din lipsă de dovezi nu putem ști în ce măsură s-a practicat și cultura plantelor și în special a cerealelor.

Pentru cea de a treia fază de locuire, determinată stratigrafic, nu s-au putut obține decît date sumare, considerate de noi ca preliminar. În momentul de față putem afirma doar că locuirea căreia îi aparține materialul arheologic corespunzător culturii Cerneahov se situează cronologic, în secolul IV e.n. Aceleași depuneri îi aparține și cuptorul de ars oale, care este săpat de la baza solului negru compact.

Data fiind importanța problemelor legate de încadrarea culturală și cronologică a perioadelor de viață din această așezare, este absolut necesar ca săpăturile să fie continuate.

N. ZAHARIA, EM. ZAHARIA și S. RAȚĂ

АРХЕОЛОГИЧЕСКАЯ РАЗВЕДКА В БОТОШАНИ НА «ДЯЛУЛ КЭРЭМИДЭРИЕЙ»

КРАТКОЕ СОДЕРЖАНИЕ

Произведенными в 1958 г. поверхностными обследованиями на восточной окраине города Ботошани было обнаружено поселение начала эпохи переселений народов.

С помощью материальных средств, предоставленных Ботошанским районным музеем, был заложен небольшой охранительный шурф.

Стратиграфическими наблюдениями в четырех, вырытых на двух участках (А и В) траншеях выявлено существование трех горизонтов обитания, из которых нижний соответствует позднелатенскому периоду, над ним залегает второй — II—III вв. н.э., а последний, в черноземном слое, относится, вероятно, к IV в. н.э.

В нижнем слое было найдено несколько фрагментов керамики ручной работы, дакийская курильница и небольшой сосуд в виде двойного усеченного конуса.

Слой с археологическими следами II—III вв. н.э. содержит как фрагменты керамики из грубого теста ручной работы, так и тонкой, сделанной на кругу керамики. Жилищами

служили большие землянки, глубиной свыше 2 м; по-видимому, они были обитаемы на двух этапах.

Стратиграфически установленный верхний горизонт обитания содержит несколько фрагментов баночных сосудов, сработанных из серого либо красновато-коричневого зернистого теста, содержащего много щебня; иногда встречаются нелощенные фрагменты керамики из тонкого теста светло-серого цвета.

К тому же горизонту относится и гончарная печь, частично разрушенная, обнаруженная поверхностным обследованием и представляющая некоторые особенности в постройке как той части очага, где сгорают дрова, так и решетки из круглой плетенки из прутьев.

Во II горизонте найдены и две фрагментарные фибулы типа с подвернутой ножкой, бронзовая подвеска, два железных ножа, костяной конек из лошадиной кости и несколько пряслиц.

В отложениях последнего горизонта обнаружен костяной предмет призматической формы с орнаментом из тисненных кружков.

ОБЪЯСНЕНИЕ РИСУНКОВ

Рис. 1. — Ботошани. Общий план.

Рис. 2. — План землянки I.

Рис. 3. — Поперечный разрез ямы землянки.

Рис. 4. — Разрез гончарной печи.

Рис. 5. — Фрагменты керамики из I жилого горизонта.

Рис. 6. — Фрагменты керамики из II жилого горизонта.

Рис. 7. — Фрагменты керамики II—III в. н.э.

Рис. 8. — Фрагменты керамики IV в. н.э.

Рис. 9. — Украшения и предметы домашнего обихода позднелатенского периода, II—III и IV вв.

LE SONDAGE ARCHÉOLOGIQUE DE BOTOȘANI «DEALUL CĂRĂMIDĂRIEI»

RÉSUMÉ

Les recherches effectuées en 1958 à la surface du sol, à l'extrémité orientale de la ville de Botoșani, ont permis de découvrir une station datant du début de l'époque des migrations.

Grâce aux moyens matériels mis à leur disposition par le Musée du district de Botoșani, les auteurs ont pu pratiquer un petit sondage.

Les observations stratigraphiques, effectuées sur le tracé des quatre tranchées établies dans deux secteurs (A et B), ont attesté la présence, dans cette station, de trois niveaux d'habitat, dont l'inférieur correspond à la basse époque du La Tène. Il est recouvert par un autre, appartenant aux IIe et IIIe siècles de notre ère, tandis que le dernier, enfoui dans la terre noire, correspond probablement aux IVe siècle.

La couche inférieure a livré quelques fragments de vases faits à la main, une cassolette dacique ainsi qu'une petite écuelle bitronconique.

La couche à restes archéologiques des IIe — IIIe siècles de n.è. comprenait des fragments céramiques en pâte grossière, faits à la main, et en pâte fine, faits au tour. Les habitations étaient de grandes cabanes dont il ne subsiste plus que les fonds, creusés jusqu'à une profondeur dépassant 2 m, et qui semblent avoir été habitées en deux étapes.

Le niveau supérieur de l'habitat, attesté stratigraphiquement, renfermait quelques fragments de pots en pâte grumeleuse, grise ou d'un brun rougeâtre, contenant beaucoup de sable; mais parfois la céramique était en pâte fine, gris clair et sans lustre.

Le même niveau comprend également un four de potier, partiellement détruit, découvert pendant les recherches de surface et présentant des particularités quant à la construction des foyers et de la grille établie sur une claye circulaire de verges.

Le IIe niveau a livré deux fibules fragmentaires, du type à pied enroulé, un pendentif en bronze, deux couteaux de fer, un patin en os, fait d'un métacarpe de cheval, et quelques fusaïoles.

Dans les dépôts du dernier niveau, les auteurs ont trouvé un objet en os, de forme prismatique, décoré de petits cercles imprimés.

EXPLICATION DES FIGURES

- Fig. 1. — Botoșani. Plan général.
Fig. 2. — Plan du fond de cabane n° 1.
Fig. 3. — Section transversale d'un fond de cabane.
Fig. 4. — Section à travers un four de potier.
Fig. 5. — Fragments céramiques provenant du premier niveau d'habitation.
Fig. 6. — Fragments céramiques provenant du second niveau d'habitation.
Fig. 7. — Fragments céramiques des IIe — IIIe siècles n.è.
Fig. 8. — Fragments céramiques du IIIe siècle n.è.
Fig. 9. — Objets de parure et d'usage domestique datant du La Tène de basse époque et des IIe, IIIe et IVe siècles.
-